अशोभसत् अवभासत्। ड भासते। इति दुर्गादासः॥

भास्, स्त्री, (भासते इति। भास+"भ्राजभासधिदीधितीर्धिधृञ्जुग्रावस्तुवः क्विप्।" ३।२।१७७। इति क्विप्।) प्रभा। अस्य शब्दस्य प्रथमान्तरूपं भाः। इत्यमरः। १। ४। ३४। मयूखः। इति मेदिनी। से, ७। इच्छा। इति धरणिः॥

भासः, पुं, (भासते इति। भास+भावे घञ्।) दीप्तिः। (यथा, महाभारते। ८। ५८। ३१।
"चन्द्रनक्षत्रभासैश्च वदनैश्चारुकुण्डलैः।")
(भासन्ते गावोऽत्र। भास+आधारे घञ्।) गोष्ठम्। (भासते दीप्यते इति। भास्+कर्त्तरि अच्।) कुक्कुटः। यज्ञः। इति विश्वः। खनामख्यातपक्षिविशेषः। तत्पर्य्यायः। शकुन्तः २। इति हेमचन्द्रः॥ (यथा, महाभारते। १। १३४। ७०।
"क्षत्रियं भासमारोप्य इत्याद्यैः शिल्पिभिः कृतम्।
अभिज्ञातं कुमाराणां ब्रह्मभूतसुपादिशत्॥"
पर्व्वतभेदः। यथा, महाभारते। १४। ११। ४।
"हिमवान् पारिपात्रश्च सह्यो विन्ध्यस्त्रिकूटवान्।
श्वेतो नीलश्च भासश्च कोष्ठवांश्चैव पर्व्वतः॥")
(स्त्रियां ङीप्। प्राधान्याः कन्या। यथा, महाभारते। १। ६५। ३६।
"अनवद्यां मनुं वंशामसुरां मार्गणप्रियाम्।
अनूपां सुभगां भासीमिति प्राधा व्यजायत॥")

भासः, [स्,] स्त्री, (भास्+असस्।) दीप्तिः। इति द्विरूपकोषः॥

भासन्तः, पुं, (भासते इति। भास्+शतृ भूवहिवसिभासीति।" उणा० ३।१२८। इति झच्।) सूर्य्यः। चन्द्रः। इत्युणादिकोषः॥ भासपक्षी॥ इति मेदिनी। ते, १३६॥ नक्षत्रम्। इति हेमचन्द्रः॥

भासन्तः, त्रि, (भासते इति। भास+झच्।) सुन्दराकारः। इति मेदिनी। ते, १३६॥

भासन्ती, स्त्री, (भासन्त। गौरादित्वात् ङीष्।) नक्षत्रम्। इत्युणादिकोषः॥

भासुः, पुं, (भास्+बाहुलकादुन्।) सूर्य्यः। इति त्रिकाण्डशेषः॥

भासुरं, क्ली, (भासते इति। भास्+"भञ्जभासमिदो घुरच्।" ३। २। १६१। इति घुरच्।) कुडौषधम्। इति जटाधरः॥

भासुरः, पुं, (भास+घुरच्।) स्फटिकः। इति त्रिकाण्डशेषः॥ वीरः। इति धरणिः। कर्त्तरि घुरप्रत्ययनिष्पन्नत्वेन दीप्तियुक्ते, त्रि॥ (यथा, किरातार्ज्जुनीये। ५। ५।
"मणिमयूखचयांशुकभासुराः
सुरवधूपरिभुक्तलतागृहाः॥")

भासुरपुष्पा, स्त्री, (भासुराणि पुष्पाण्यस्याः। टाप्।) हस्तिकाली। इति राजनिर्घण्टः॥

भास्करं, क्ली, (भाः करोतीति। कृ+"दिवाविभानिशाप्रभा भास्करान्तानन्तादीति।" ३।२। २१। इति टः।) सुवर्णम्। इति राजनिर्घण्टः॥

भास्करः, पुं, (भाः करोतीति। कृ+"दिवाविभेति। ३। २। २१। इति टः।) सूर्य्यः। (यथा, मनौ। २। ४८।
"प्रतिगृह्येप्सितं दण्डमुपस्थाय च भास्करम्।
प्रदक्षिणं परीत्याग्निं चरेद्भैक्षं यथाविधि॥")
अग्निः। इति मेदिनी। रे, १६९॥ वीरः। इति धरणिः॥ अर्कवृक्षः। इति राजनिर्घण्टः॥ भास्कराचार्य्यः। स च सिद्धान्तशिरोमण्यादिज्योतिर्ग्रन्थकर्त्ता॥

भास्करप्रियः, पुं, (भास्करस्य प्रियः।) पद्मरागमणिः। इति केचित्। चुन्नि इति भाषा॥

भास्करेष्टा, स्त्री, (भास्करस्य इष्टा।) आदित्यभक्ता। इति राजनिर्घण्टः॥

भास्वरं, क्ली, (भासते इति। भास्+"स्फेग्रभासपिसकसो वरच्। ३। २। १७५। इति वरच्।) कुडौषधम्। इति शब्दचन्द्रिका॥

भास्वरः, पुं, (भासते इति। भास्+"स्फेग्रभासपिसकसो वरच्।३।२।१७५। इति वरच्।) दिनम्। इति राजनिर्घण्टः॥ सूर्य्यः। इति केचित्। दीप्तियुक्ते, त्रि। इति सुग्धबोधव्याकरणम्॥ (यथा, महाभारते।१।११।११।
"स कौस्तुभं परित्यज्य रूपं विप्रर्षभस्तदा।
स्वं रूपं भास्वरं भूयः प्रतिपेदे महायशाः॥"
सूर्य्यस्यानुचरविशेषः। स च भगवता सूर्य्येण तारकासुरवधसाहाय्यार्थं स्कन्दाय दत्तः। यथा, महाभारते। ९। ४५। ३०।
"सुभ्राणो भास्वरश्चैव यौ तौ सूर्य्यानुयायिनौ।
तौ सूर्य्यः कार्त्तिकेयाय ददौ प्रीतः प्रतापवान्॥")

भास्वान्, [त्] पुं, (भाः सन्त्यस्येति। भास्+"तदस्यास्त्यस्मिन्निति मतुप्।" ५।२।९४। इति मतुप्। मस्य वः।) सूर्य्यः। (यथा, मार्कण्डेयपुराणे। १०१। १६।
"यथा चाराधितो देवो योऽदिव्या कश्यपेन च।
आराधितेन चोक्तं यत् तेन देवेन भास्वता॥")
अर्कवृक्षः। इत्यमरः॥ दीप्तिः। इति हेमचन्द्रः॥ वीरः। इति मेदिनी॥ दीप्तिविशिष्टे, त्रि॥ (यथा, कुमारसम्भवे। १। २।
"यं सर्व्वशैलाः परिकल्प्य वत्सं
मेरौ स्थिते दोग्धरि दोहदक्षे।
भास्वन्ति रत्नानि महौषधीश्च
पृथूपदिष्टां दुदुहुर्धरित्रीम्॥"
प्रकाशकः। यथा, मनौ। १। ७७।
"वायोरपि विकुर्व्वाणादिरोचिष्णु तमोनुदम्।
ज्योतिरुत्पद्यते भास्वत्तद्रूपगुणमुच्यते॥"
"भास्वत् प्रकाशकम्।" इति तट्टीकायां कुल्लूकभट्टः॥)

भिक्ष, ड लाभार्थलोभोक्तिक्लिशि। इति कविकल्पद्रुमः॥ (भ्वा०-आत्म०-याचने द्विक०-लाभे लोभोक्तौ च सक०-क्लिशि अक०-सेट्।) अर्थो याचनम्। लोभादुक्तिर्लोभोक्तिः। ड, भिक्षते भूमिं कृपात् पण्डितः। लभत इत्यर्थः। भिक्षते दातारं धनं भिक्षुः। याचत इत्यर्थः। भिक्षते दातारं दीनः। लोभादुक्तौ इत्यर्थः। भिक्षते जनः। क्लिश्यतीत्यर्थः। इति दुर्गादासः॥

भिक्षा, स्त्री, (भिक्ष याचनादौ+"गुरोश्च हलः।" ३। ३। १०२। इति अः। ततष्टाप्।) लोभयाचनम्। चाओया इति मागा इति च भाषा। तत्पर्य्यायः। याचना २ अर्थना ३ अर्हणा ४। इत्यमरः। ३। २। ६॥ प्रार्थनम् ५ याचना ६। इति शब्दरत्नावली॥ (तदुक्तम्।
"वाणिज्यं वसते लक्ष्मीस्तदर्द्धं कृषिकर्म्मणि।
तदर्द्धं राजसेवायां भिक्षायां नैव नैव च॥")
सेवा। भृतिः। इति नानार्थे अमरः॥ भिक्षितवस्तु। इति मेदिनी॥ (सा च यावत्प्रमाणा। यावन्मात्रा भवेद्भिक्षेति ज्ञातातपवचनात्। यथा, मनुः। ३। ६७।
"सप्तैतद्गृहिकर्म्मैवमतिथिं पूर्व्वमाशयेत्।
भिक्षाञ्च भिक्षवे दद्याद्विधिवद् ब्रह्मचारिणे।")
उपनीतस्य भिक्षाविधिर्यथा,—
"भिक्षामाहृत्य गुरवे यतेभ्यः प्रयतोऽन्वहम्।
निवेद्य गुरवेऽश्नीयादाज्ञामभ्यतस्तदनुज्ञया॥
भवत्पूर्व्वं चरेद्भैक्षमुपनीतो द्विजोत्तमः।
भवन्मध्यन्तु राजन्यो वैश्यस्तु भवदुत्तरम्॥
मातरं वा स्वसारं वा मातुर्वा भगिनीं निजाम्।
भिक्षेत भिक्षां प्रथमं या चैनं नावमानयेत्॥
सजातीयगृहेष्वेव सार्व्ववर्णिकमेव वा।
भैक्षस्याचरणं प्रोक्तं पतितादिविवर्जितम्॥
वेदयज्ञैरहीनानां प्रशस्तानां स्वकर्म्मसु।
ब्रह्मचार्य्याहरेद्भैक्षं यतेभ्यः प्रयतोऽन्वहम्॥
गुरोः कुले न भिक्षेत न ज्ञातिकुलबन्धुषु।
अलाभे त्वन्यगेहानां पूर्व्वं पूर्व्वं विवर्जयेत्॥
सर्व्वद्वारि चरेद्भैक्षं पूर्व्वोक्तानामसम्भवे।
नियम्य प्रयतो वाचं दिशश्चानवलोकयन्॥
समाहृत्य तु तद्भैक्षं यावदर्थमनामयम्।
भुञ्जीत प्रयतो नित्यं वाग्यतोऽनन्यमानसः॥
भैक्षेण वर्त्तयेन्नित्यं नैकान्नादी भवेद्व्रती।
भैक्षेण व्रतिनो हि स्यादुपवाससमा स्मृता॥"
इति कूर्म्मपुराणे उपविभागे १२ अध्यायः॥ ०॥
सायं प्रातर्भिक्षाटनाभावो यथा,—
"कारयित्वा तु कर्म्माणि कारुमध्याच्च वर्त्तयेत्।
सायं प्रातर्गृहद्वारान् भिक्षार्थं नावघट्टयेत्॥"
इति तत्रैव १५ अध्यायः॥ ०॥
सा त्रिविधा यथा,—
"हस्तकारमथाग्रं वा भिक्षां वा शक्तितो द्विजः।
दद्यादतिथये नित्यं वृद्धेतं परमेश्वरम्॥
भिक्षामाहुर्यासमात्रमयन्तस्याचतुर्गुणम्।
पुष्कलं हस्तकारान्नं तच्चतुर्गुणमुच्यते॥
गोदोहमात्रं कालं वै प्रतीक्षेदतिथिः स्वयम्।
अभ्यागतान् यथाशक्ति पूजयेदतिथिं यथा॥
भिक्षां वै भिक्षवे दद्याद्विधिवद्ब्रह्मचारिणे।
दद्यादन्नं यथाशक्ति त्वर्थिभ्यो लोभवर्जितः॥
सर्व्वेषामप्यलाभे तु अन्नं गोभ्यो निवेदयेत्॥"
इति तत्रैव १७ अध्यायः॥